

# ЭКСПРЭС



АДНАДЗЕНКА БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА ФРОНТУ "АДРАДЖЭНЬНЕ"  
Выданье Аргкамтэту.

Травень (май) 1989

## ПАУТОРНЫЯ ВЫБАРЫ У МЕНСКУ (а г л я д)

На Беларусі 1 у 1нных рэспубліках працягваюца выбары народных дэпутатау СССР. Пасля рамучых выступленіяў грамадскіх супраць антидэмакратычных палажэніяў Закона аб выбарах, акруговыя скоды ціпер амаль нідзе не праводзіліся, нават у нашай Рэспубліцы -- у Баранавічах, Гродні, Гомелі. Аднак менская вандэя 1 у гэтых варунках прадэманстравала свае аблічча. Тут акруговыя скоды праводзіліся, прытым, як 1 раней, з парушэннем элементарных дэмакратычных і законных нормаў. Тым не менш, нельга сказаць, што "вандэйцы" здолелі поунасьцю ахыцьцяўці свае задумы. Яны, вядома, правялі сваіх стауленікаў 1 не прапусцілі прадстаунікоў БНФ "Адраджэніне", аднак прыйшлі кандыдаты, якіх падтримлівае Народны Фронт, якія прыхільны да народнага руху за перабудову 1 дэмакратыю. Як гэта здарылася, ня будзем распавяддаць, каб не вучыць "вандэйцаў" розуму.

На Менскай - Заводской 65-ай нацыянальна-тэрытарыяльнай выбарчай акрузе зарэгістраваныя чатыры кандыдаты: В. Судас -- член КПСС, сакратар камітэта камсамола зь Беларускага дзяржаунага Інстытута народнай гаспадаркі; Ул. Набока -- член КПСС, начальнік вытворчага будауніча-монтажнага аб'яднанія "Менскпрамбуд"; М. Замаеу -- член КПСС, наладчык цэха зваркі кабін Менскага аутамабільнага завода; М. Ігнатович -- съледчы па асабліва важных справах Прокуратуры БССР.

Двух першых з гэтых кандыдатаў у той ці 1ншай ступені скільна падтримліваецца апаратная наменклатура. Зь яе боку асноўная увага, відаць, звернутая на кандыдатуру Ул. Набокі (яму за кароткі час арганізавалі вылучэніе 27 калектывау). В. Судаса - 20-га красавіка тэлегледачы пасьпелі ужо убачыць на экране 1 зауважыць ягоную бездапаможнасць.

У лепшых варунках знаходзіцца М. Замаеу. У яго, як 1 у Ул. Набокі, передвыбарчая платформа грунтуеца ў асноўным на вырашэнні сацыяльна-эканамічных пытаніяў, але, як паказала практика, становішча простага наладчыка выклікае больш сімпатыю у выбарчыку, чым пасада начальніка упраўленія.

Тым часам практика паказала таксама, што сацыяльны крытэрый при ацэнцы кандыдата занадта вузкі 1 можа быць памылковы. Важна, каб дэпутат ня толькі прадстаўляў нейкую сацыяльную групу людзей, але на высокім 1дэйна-прафесійным узроўні умеу 1 мог адстойваць палітычныя, сацыяльна-эканамічныя 1 культурныя інтерэсы народа. Тут справа ня так у сацыяльным становішчы, як у 1дэйна-палітычнай пазіцыі, ведах, вопыце, волі 1 характары чалавека. З усіх чатырох кандыдатаў такім патрабаваніям, на наш погляд, найболы адпавядае Мікалай Ігнатович. Ен паказаў сябе пасъядоўным барацьбітом зь несправядлівасцю, удзельнічаю у раскрыцці г.зв. Мазырскай справы, раскрыу 1 да-веу да канца вядомую Віцебскую справу (ад рук маньяка-забойцы, які дзейнічаў на працягу 14 гадоў, загінула больш 30 ханчын; за гэты час съледчымі 1 судовымі органамі, якія выкарыстоўвалі незаконныя прыемы 1 метады, былі прыцягнутыя да адказнасці 1 асуджаны 13 бязвінных людзей): вызначыў сапрауднага забойцу, вярнуў бязвінна асуджаным волю 1 добрае 1мія. При гэтым, рызыкуючы хыцьцем, змагаўся з карупцыяй, прагніхай судовай 1 пра-

курорска-міліцэйскай рутынай і дарагся перамогі.

М.Ігнатовіч падтрымлівае асноўныя праграмныя палахэні і Народнага Фронту, стаць на пасълядоунай дэмакратычнай платформе. Галоуныя ягоныя пазіцыі: дэмакратызация грамадства, дэмантаж бюрократычнай сістэмы, стварэнне прававой дзяржавы, плюралізм грамадскіх і палітычных арганізацый, гарантаваная сацыяльная справядлівасць, радыкальная эканамічнае реформа у 1нтарэсах працуных, неадкладнае выпрауленне экалагічнай сітуацыі на Беларусі, адраджэнне нацыянальнай культуры, дзяржаунасць беларускай мовы у БССР, гарантаванасць правоу чалавека і дэмакратычных свабодау.

Народны Фронт падтрымлівае тых кандыдатау, якія прынясць рэальную карысць народу, Бацькаушчыне і дэмакраты. Таму прапануе галасаваць за 1гнатаўчыча. М.Ігнатовіч нарадзіўся ў 1940 годзе у сялянскай сям'і, беларус.

Найлепшыя шанцы перамагчы у галасаваньні мае М.Замаеу, бо большасць выбаршчыкаў галасуе, што завецца, "па білетэні" (па звестках, што там зъмешчаны). Агітацый ахапіць усіх немагчыма. Таму адносіны да пасады кандыдата пры недахопе 1нфарматычні могуць стаць вызначальнымі. Як паказала практика, працуны люд ня надта сімпатызую (і справядліва) кандыдатам -- "дырэкторам", "начальнікам" і "апаратчыкам". Выкрэслівае 1х. Таму наменклатура 1мкнецца знайсьці сваіх стаўленікаў сярод рабочых. 1 часам знаходзіць.

Аднак, трэба ведаць, што сярод дырэктораў і нават практик-рораў сустракаюцца выключэніні -- годныя людзі, што пасълядоуна, супрацьстаяць бюрократычнай сістэме і бароніць народ. Посьпех такіх людзей на выбараў шмат залежыць ад 1нфарматычнай агітацыі. Групы падтрымкі БНФ, выступаючы за 1гнатаўчыча, не павінны забывацца на гэтую акалічнасць.

Больш простая сітуацыя склалася у Менскай - Маскоўскай 564-ай тэрытарыяльной выбарчай акрузе (Маскоўскі і Фрунзенскі р-ны г.Менска).

С.Шушкевіч, прарэктар БДУ па навуковай працы; беларус, 1934 года нараджэння. Платформа С.Шушкевіча вызначаеца пасълядоўным дэмакратызмам. Гэта адзіны кандыдат, які выразна напісаў у сваёй праграме: "Дазволіць стварэнне і дейнасць новых партыяў".

Л.Паўлюшчык, дырэктар проектнага інстытута "Белдзіпрагаз"; 1941 года нараджэння, беларус, член КПСС. Перадвыбарчая праграма Л.Паўлюшчыка мае выразную сацыяльную і дэмакратычную скіраванасць. Шмат якія палахэні гэтае платформы кандыдат практична усталеувае у інстытуце, якім кіруе.

А.Цернавы, загадчык кафедры філасофіі Менскага педагічнага інстытута; 1933 года нараджэння, рускі, член КПСС.

В.Шлындзікаў, дырэктор менскага завода "Ударник"; 1947 года нараджэння, беларус, член КПСС.

Абодва апошнія кандыдаты раней працавалі у сістэме дзяржауных і партыйных установаў. Магчыма, гэтым можна растлумачыць прыхільнасць да 1х менскага наменклатурнага начальства (асабліва да В.Шлындзікаў, які нават не прысутнічаў на акруговым сходзе, і тым ня менш "завочна" быу зарэгістраваны кандыдатам; адпаведны падбор удзельнікаў і вядзенне скода гэтаму паспрыялі). Перадвыбарчая платформа В.Шлындзікаў -- тыповая апаратная агульшчына ("повысіць", "улучшыць", "выполніць", "решыць вопрос" і г.д.). Вось папрыклад: "Решытэльно взяцца за выполнение решений 19 Всесоюзной партконференции, в частности, по вопросам преодоления бюрократических методов управления, активного преобразования функций и стиля работы министерств и центральных ведомств". Тут мара усей бюрократыі: "преобразовать" функцыі і стыль, але астатніе пакінуць, як было.

Беларускі Народны Фронт падтрымлівае С. Шушкевіч 1- ча 1 Л. Палюшчыка. Групы падтрымкі БНФ агтуюць і будзе спрыяць ім на выбарах. Такое расэнье не здаецца нам рызыкоўым. Бо зразумела, што галасаванье пры чатырох кандыдатах будзе хутчэй за усе у два этапы. Калі у другі этап пройдуць абодва гэтыя кандыдаты -- нашая мэта дасягнутая. Застанецца толькі забясьпечыць кворум выбаршчыкау на паупорнае галасаванье. Папярэдні этап выбарчай кампаніі паказвае, аднак, што большасць групу падтрымкі скільныя падтрымлівае С.Шушкевіча, платформа якога больш радыкальная і дэмакратычная.

На заканчэнье яшчэ раз пра правілы галасаванья. Бюлетэнь будзе сапраудны тады, калі у 1м пакінутае прозвішча аднаго кандыдата, альбо не пакінутае ні 1- віднага. Гэта значыць, што незалежна ад таго, колькі прозвішчау ёсьць у бюлётэні (адно, пяць, сем і г.д.), Вы искаце вырэсці ўсіх 1 бюлётэнь будзе заічаны. Але ен будзе не сапраудны, калі Вы пакінече у 1м большым адно прозвішча. Запомнім яшчэ раз: пакідаем адно прозвішча, альбо не пакідаем ні 1 віднага.

Паупараеім гэтую перасыярогу, бо у многіх месцах на Беларусі 1 у Менску прадстаунікі камісій на участках няслушна інфармавалі выбаршчыкау. Янырай абавязкова пакідаць адно прозвішча, хаваючи ад недасьведчаных 1хнюю магчымасць выкress- ліць ўсіх кандыдатау.

На даручэнні Аргкамітэту БНФ "Адраджэнне"  
Зянон Пазняк.

## ХРОНІКА

24 сакавіка. У Доме літарата, прыблізна калі 23.00 -- 24.00 быу зроблены несанкцыяны пракурорам ператрус (вобыш) службовага кабінета члена саюза пісьменнікаў БССР, сябра Аргкамітэту БНФ "Адраджэнне" Алеся Емяльянава. Гаспадар памяшканья ня быу запрошаны узяць удзел у гэтай акцыі. Акоунікі правапарадку узламалі два замкі і без законных падставау канфіскавалі калі 10 тыс. экземпляраў "Навінаў БНФ". Як высьветлілася, шукалі бомбу...

Але у съятле таго, што назаутра мусілу адбыцца масавы мітынг, на якім выданье было б распаусюджанае, гэты налет на штаб-кватэрну Народнага Фронту і канфіскацыя перадвыбарчых агтацийных матэрыялаў набывае характар знакамітай утэргейцкай справы. Можам гаварыць цяпер пра свой "Фрунзегейт", бо некантролюемая аппаратам прэса пад час выбараў сталася сапрауднай "бомбай" пад фундамент бюрократычнае сістэмы.

Падаем копію пратакола, пакінутага у Доме літарата:

### АКТ

Я, начальнік ОООП Партизанскага РОВД г.Мінска, капітан мідіцын Подлінскій С.В., в прысутствіи по- понятых:

Борзенка В.В., прох. ул. З.Бядули, 8-25,

Левин Д.М., ----- 8-1,

директора Дома літаратора СП БССР Железовскага А.П.,

завхоза Малиновскага И.И.,

в связі с поступившим телефонным звонком о том, что

в Доме літаратора в комнате 306 в пакетах с бумагой

имеются взрывоопасные вещества, с участием работни-

СВПЧ-12 Мітявко В.П. произведено обследование кабі-

нета 306.

В результатае обследования выявлено около 10 тыс. экземпляров самиздатовской литературы БНФ "Адраджэнне". Література изъята в РОВД для дальнейшего разби- рательства.

Начальник ООП (подпіс) Подлинский  
Зам. нач. СВПЧ-12 (подпіс) Митявко  
Понятые: (подпіс) Борзенко  
(подпіс) Левин

Трэба думачь, што праведзеная прадстаунікамі МУС акцыя, была запланаваная на больш высокім узроуні, бо калі праз некалькі дзен А. Емяльянау з'явіўся ў праектартуру, а 19 красавіка адбыўся агульны сход Саюза пісьменнікаў БССР, на якім была прынятая рэзолюцыя з асуджэннем незаконнага учынку пра-ваахоных органаў, у газеце "Вячэрні Мінск" 26 красавіка з'явіўся артыкул, дзе крытыкуюцца праграмныя палахэніні БНФ "Адраджэнне" і увесі масавы рух за перабудову, робіцца спроба апраудаць антиканстытуцыйную і амаральнную канфіскацыю. Прычым, анимышыкі выкарыстоўваюць стары апрауданы прыем адкрытай падтасоўкі фактау, спрабуючы выдаць широкі народны рух за групку "нефармалау" і "экстремістаў". Хто ж такія сапраудныя экстремісты, гатовыя парушыць любы закон дзеля захавання асабістасці? Улады і прывілею, добра ілюструюць апошнія падзеі ў Рэспубліцы: "Дзяды" 30 кастрычніка, шматлікія парушэнні Закона аб вібрахах, спробы развязаць міжнацыянальную варожасць (у т. ч. і ў памяненай вышэй анатомічнай публікацыі), няспынная кампанія цікавання ўсяго новага, што выпадае за рамкі бюрократычнага "парадку".

26 красавіка. У трэцюю гадавіну Чарнобыльскай трагедыі Аргкамітэт Беларускага Народнага Фронту, групы падтрымкі БНФ і прадстаунікі грамадскасці праводзілі "Гадзіну смутку і маучаньня". Улады БССР паусюдна не дазволілі адзначыць гэту жалобную падзею. Неверагодна, але факт. Зрэшты, беручы пад увагу ранейшую 1хнюю палітыку, з'яздуляцца ужо не впадае. Найбольш па-экстремісцкую паводзілі сябе бабруйскія гардскія улады. Людзей, што маукліва стаялі з запаленымі сьвечкамі на плошчы Леніна, зьневажалі, міліцыя імкнулася іх затрымаць, быў падагнаныя нават съпеціяльныя аўтобусы. Адзін функцынер выкручваў рукі шаснаццацігадовай дзячынне. Міліцыя адбірала апаратуру ў тых, хто фатаграфаваў, зьбіла за гэта падлетка. Тады умішаліся іншыя людзі. Гэта дазволіла прадоўжыць "Гадзіну смутку" па ахвярах Чарнобыля.

Штосьці падобнае адбывалася і у Гомелі.

Увечары у Менску на плошчы Леніна сабралося каля 8 -- 10 тысяччыау чалавек. Стаялі моучкі з чорнымі сцягамі і харугвамі са знакам радыяцыі і назімі паярпелых гарадоў. У цішыні гарэлі сьвечкі і падау на дол гарачы воск, кожныя сем секунд званы чарнобыльскі звон. Чорны крэп, жалобныя павязкі і стужкі, плакаты: "Мае маучаньне -- спачуваньне тым, хто пасыпэ чарнобыльскай ахвярай стаць: 1 тым, хто умер, 1 тым, хто хворы, 1 тым, хто будзе паміраць!".

А калі скончылася жалобная гадзіна, шмат хто пакінуў на плошчы сярод цюльпанаў западеных сьвечак. І доуга гарэлі яны сотнямі агнеу, нібы души людскія...

Памітаючы 30-га кастрычніка і ведаючы рэакцыінасць менскай вандэі, непрыманьне ёю ўсяго людскага, Аргкамітэт БНФ "Адраджэнне" накіраваў адпаведныя тэлеграмы ў Савет Міністраў СССР, Пленуму ЦК КПСС, М. Гарбачову і інш. з інфармацый пра становішча ў горадзе.

Тым часам а 17.00 на плошчу Леніна пачалі звёзіць драўляныя афарміцельскія шчыты, нейкае жалезы, падагналі мышныя, пад'емныя краны, прыслалі дукавы аркестр, які пачаў трубіць. За педагогічным інстытутам і у дварах скавалі аўтобусы з міліцыяй, мышныя з закратаўанымі вокнамі. Міліцэйскія узвады былі размешчаныя нават у холах Дома Ураду!

Аднак ужыць слу ў Менску не насымеліся. Напэуна, адыграла ролю, з аднаго боку, колькасць людзей, якая сабралася

на "Гадзіну смутку", а з другога -- неспадзяянны вінкі Пленума ЦК КПСС, дзе не адбылося чаканага вандэйскага перавароту, 1 аппаратчыкі на хвіліну разгубіліся. Вайскоуцы 1 міліцыянты ветліва дазволілі людзям прайсьці у цэнтр плошчы. А адзін дык нават прастадушна папярэджвау у мегафон: "Со стороны милиции провокаций не будет". 1 за гэта дзякую. Па усім відаць, што міліцыі таксама абрыйла выконваць дурныя распараджэніі 1 кідаца на людзей, сярод якіх хывуць... Эрэшты, назаутра эноу пасыпаліся загады 1 указаніі. 1 усіх, хто стаяу на плошчы 1 каго удалося "пазнаць" па фатадзымках, пачалі выклікаць позвамі у Маскоускае аддзяленне унутраных справаў, "до-прашиват", складаць пратаколы, пужаць 1 зневажаць. Паміх 1ншымі "допросіли" 1 аутара артыкула пра падзеі 30 кастрычніка у Менску ("Век XX и мир", сакавік 1989) Яугена Будзінаса: "С какой целью?", "Где взял свечу?", "Зачем пришел на площадь?", "Откуда спички?", "Имеется ли у вас жена?" 1 г.д.

На тле цывілізаванага жыцця у 1ншых рэспубліках усе гэта здаецца ірэалічным.

1 Траунія. Беларускі Народны Фронт прыняу рагэньне удзельніцаць у агульнагарадской Першамайскай дэмансістрацыі асобнай калонай. Гарвыканкам 1мкнуўся усяляк перашкодзіць гэтаму. На заяву Аргамітэта аб удзеле у дэмансістрацыі ад 19 красавіка уладамі быу складзены фенаменальны документ. У адным абзасы Фронту забаранялі удзельніцаць у дэмансістрацыі, а у наступным ... дазвалялі. Прадстаунікі БНФ абскардзілі рагэньне Менгарвыканкама у Савет Міністраў БССР. А 29 красавіка (выходны дзень) а 7.00 на кватэры аднаго з падауцаў "петыцыі" зазвану тэлефон. Старыш рэферэнт Сауміна А.Халастовіч паведаміў, што удзел у дэмансістрацыі дазволены. Адначасна папрасіў прабачэньня, што паведамляе пра гэта па тэлефоне, а не афіцыйнай паперай. Мауляу, позна зъвярнуўся, выходны дзень, нікога німа 1 г.д.

Першага траунія, калі а 8.00 некалькі тысяч чалавек прыйшлі на дэмансістрацыю, намесьнік начальніка Упраўлення унутраных справаў Менгарвыканкама палкоунік Макеев, ведаючы пра дазвол на калону БНФ, ветліва запытаўся: "Якім маршрутам вы пойдзеце 1 ці патрэбная якая-небудзь дапамога з боку міліцыі". (Малайчына палкоунік Макеев!). Толькі потым ен пайшоу рацца са "штабам". (А "штаб" -- гэта у асноўным гаркам партыі.). "Штаб" самавольна забараніў праход калоны БНФ па Ленінскім праспекце. Неверагодна! Забараніць людзям удзельніцаць у Першамайскай дэмансістрацыі!

У гэты х час праспект перакрылі ланцугі міліцыянтаў, а сярод людзей з'явіліся два гаркамаўскія работнікі, якія праз мегафоны пачалі дэзінфармаваць прысутных. Людзі паслушалі іх, папляскалі у ладкі, пасміяліся, колькі разу выгукнулі: "Слава КПСС!" 1 адыйшлі. Неузабаве групы падтрымкі разгарнулі гукаўмацияльную апаратуру, 1 пачаўся мітынг салідарнасці з демакратычнымі рухамі у 1ншых рэспубліках. Хвілінай маучанія была ушанаваная памяць забітых 9 красавіка ў Тблісі. Мітынг цягнуўся гадзіну. Выступалі менчукі, прадстаунікі групу падтрымкі з Брэста 1 Магілева, сябра Сойму "Саюдэйса" Г.Сангайла. Была зачитаная вітальная тэлеграма з Арменіі. Потым, бачачы, што "штаб" группе міліцыю, мітынг па просьбе арганізатораў быў скончаны. Адно дзіве надзьмутыя гелем гронкі паветраных баленав узьнялі у неба бела-чырвона-белыя сцягі 1 панесілі 1 у бок перакрытай міліцыяй плошчы Леніна. Удзельнікі х мітынгу вырашилі пазыбегнуць канфлікту 1 пайсьці 1 адваротным кірунку -- праз увесь горад у Курапаты.

Так зауседы было у нашым народзе: калі чалавеку становіцца нісьцерпна трываць мярзотніцтва, ен 1дзе на магілы продкау, каб падтрымаць свой дух. Патрэбнае ачышчэнне, каб узвысіцца над знявагай. Яно адбылося, калі людзі укленчылі на святym

месцы, калі маучалі з нахіленымі съягамі, калі чытаўся верш С.Палуяна "Хрыстос уваскрос!", калі ускладалі кветкі на магілы забітых, калі іучэла "Ойча наш..."

Гэта было незабытое відовішча: большым чым кіламетровая колона Фронту у лунальні бела-чырвона-белых съягоу, з каліроўмі выявамі гербоу беларускіх гарадоў, з "Пагоняю", транспарантамі, кветкамі і съпевамі прыйшла па вуліцах і мікрараёнах. "Жыве Беларусь!", "Жыве Беларускі Народны Фронт!" крычалі у колоне. "Жыве!" -- адказвалі з балконаў і вокнаў. Каб жа яшчэ палова напаувісковага і студэнцкага Менску не разъехалася на Вялікдзень...

Пасля Курапатаў частка людзей, калі тысячи чалавек, начіравалася праз уесь горад да помніка М.Багдановічу. Калі на шляху у Курапаты міліция нават садзейнічала колоне, дык тут пачаліся прычэпкі да съягоу (відаць, з'явіліся новыя указаніі "штабу"). Тым не менш, зрабіўшы 15-цікіламетровы марш пад съякотнымі сонцамі, людзі дайшлі да помніка, ускладлі кветкі, разгарнуўлі і склілі ў памяць вялікага паэта съягі, праспілі ягоную несъмротную "Пагоню". Толькі калі 17.00 скончыўся гэты амаль 9-цігадзінны "марафон".

А у наступныя дні распачалася знаемая вандэйшчына. Людзей пачалі выклікаць у міліцию за удзел у ... Першамайскай деманстрацыі. Пртым, асобау маладзейшых і менш сацыяльна абароненых нарады міліцыі увозілі проста з працы. іншым дасылаюць позвы. Карацей, вандэя ты наша, вандэя, хто цябе выдумау.

## ● ПРАЦЯГ ВЯКОУ

На белай камуле чырвоны пісяг  
Ад злосыці падступнага меча.  
Бел-чырвона-белы балючы съяг  
Склікае на смутнае веча.

На веча,  
Дзе у вечнасьці мусім спытаць,  
Ці нам заставацца народам,  
Ці толькі аб'едкі надзеі спытаць,  
І моукнуць, і глыбіцца у одум.

Ці нам у агульным застольлі людзей  
Паблізу ля покуця сесыці,  
Ці ціха чакаць, каб які дабрадзей  
Наш хлеб не пярэчыу нам есьці.

Узвіуся, як крык, на крыхацкіх касцяях  
І погань кіруе у прадоныне  
Бел-чырвона-белы крывіцкі съяг  
У вечным памкненіні Пагоні!

7 лістапада 1988. Рыгор Барадулін  
(Верш перадрукаваны зь бюлетэня "Весткі Адраджэння",  
1989.).

На тэхнічных прычынах набор гэтага тэкста зроблены без трох літараў беларускага алфавіта. У наступных выпусках пасправае ліквідавец гэты недахоп.

Выпуск падрыхтаваў А.Кавальчук, С.Драч.